

Tamme Melde, oft Hof Melde.

Alderleegste Witte Melde.

Witte Melde.

Gedaente. 1. Tamme Melde heeft lange recht op wassende Stelen die somtijts beneden ront / ende aen t opperste hierantich zijn / met veel aenwassende sijdetackken: De Bladeren zijn lanc en breed / boog / spitsch / en de bladeren van Wayer wat gheleijchende / doch gelatter ende sachter: De Bloemen wassen aen d'opperste van de steekens / veel bij een / stamen gedrongen / en zijn cleyn en geelachtich: Pa die bloemen comt het Saet boort / by wils wils bergadert / en stamen ghehoort / breed van maetsel / en in clepne belkens als bladerkens besloten. De Wortel heeft veel saselingen / ende stiet diep onder d'erde. De bladeren ende de stelen / sonderlingen als sij noch jonck zijn / zijn wittachtich bliuckende van verwen / ende al oft sij met Weel bespraepd waren: dan met lancshedde van eyden trecken sij somtijts wat nae den baelen oft verstoppen geelen.

2. De Wilde Melde is van effenheyt en caelheyt der bladeren / en van bladerachtich Saet de Tamme Melde gelijck: want sij heeft oock eenen langen gehoecten Steel / daer aen Bladeren wassen / die van de Tamme Melde niet seer ongelijck / doch wat clepnder / en rontomme wat gheleest. De Bloemen zijn oock geelachtich. Saet is hardt / en wakt oock in een gedrongen gelijck aende Tamme. De Wortel heeft veel saselingen. Van dese Melde is in alle heur deelen leger ende clepnder dan de Tamme.

3. Soo wel van desen Tammen als banden Wilden gellachte van Melde (doch meest van het Tam) wort noch een ander medesoopte gebonden / diens Bladeren / Stelen / ende Bloemen byjn root zijn / ende soodanich sap van heur geuen soo wanneer sij gewyzen oft in stueken gebroken / ende gestooten worden: anders van bladeren / stelen / en bloemen der boogscheyden Witte Melden in aller manieren van grootte ende satsone gelijck.

4. Van den Wilden gellachte wort oock noch een ander ghebonden / dat niet hoog en wakt / maer byster neer ende leeg blijft / ende met meer sijdetackkens hem selven wibzept. Ende dit gheleacht heeft lancshoepige in alle Bladerkens die rontomme niet gheleest en zijn. De bloemen / saet ende wortelen zijn den boogscheyden Wilden seer gelijck.

5. De

81-0960

Zee Melde.

5. De Vijfde soorte van Melde oft Zee-Melde leydt ter eerden met haer steekens ende vanckens verspreedt / ende heeft witte Bladeren / clepnder dan die van de Syt-nagie / saet op t'opperste van de taerckens by wils stamen ghehoort / ende een menichbuldige wortel.

6. Plactie. De Tamme Melde wast in de Moesshoben somtijts van selts / al en is sij daer niet gesaep. De Wilde Melden worden aen de ranten van de velden oft bouwlanden / by de wegen ende neffens de grachten ende cuplen meestendeel gebonden. De Zee-soorte van Melde wast aen den Zeeant ontrent Cereske / als Matthiolus betuygt / dese daer groeppende gesien heeft.

7. Tite. Melden bloepen in Marchmaent ende in Hopenmaent / ende schier al den Sommer daer / ende daerentus-schen wort hyn saet rijn.

8. Naem. Dese cruyden heeten hier te lande Melde: in Hoochduytschlant Molten ende Milten: in Franckrijck Arrouches oft Bonnes dames: in Italien Atriplex, ende Armole, ende oock Trapsis: in Spaegnen Armolle: in Engelandt Orrage: in Beemelant Leboda. Den Latijn-schen naem is Atriplex ende Aureum olus: welcke naemmen in de Apotheken oock gebuyct worden: Den Griek-schen naem is Atriplex ende Chrysolachanon Xepod. d. 209. 1. De Eerste soorte heet Atriplex facina oft Atriplex hortensis, dat is Tamme oft Hof Melde: 2. De Tweede Atriplex siluestris, dat is Wilde Melde: 3. De Derde Atriplex rubra oft Rode Melde: 4. De Vierde Atriplex siluestris humillima, dat is Wilde alderleegste Melde: 5. De Vijfde Atriplex marina, dat is Zee-Melde.

Plinius heeft van Chrysolachanon ende van Atriplex besunderlijck ende op bescreyden plaetsen gehandelt / al oft sij twee van den anderen verscheillende cruyden waeren: want van de Atriplex spyeet hij in 20 boeck / ende van het Chrysolachanon in het 27 boeck / in 8 capittel / waer hij albus seyt: Chrysolachanon wast tussehen de Pinappelboomen / (in Pineto) ende is de Latouwe gelijck van gedaente: Het geneest de gesneden oft gequetse zenuwen / alset daer van stonden aen op gelept wort. Daer is oock noch een ander Chrysolachanon met gontgele bloemen / met Moesbladeren: in Latijn folius Oleris. Dit zijn de woorden van Plinius.

9. Aert, Cracht ende Werckinge. Melde is woch-tich tot in den tweeden graed / seyd Galenus / en ront in den eersten: sonderlinge de Tamme / die conder en woch-tiger is dan de Wilde.

Dioscorides seyd dat de Melde gesoden ende als ander Hoefcruyden gegeten wort: ende soo veel gebuyct zijnde / den buck sach maect.

De selbe Melde / tyn groen tyn gesoden / is seer goet ge-leet op de bloetswerren ende herte geswullen: want sij doet de selbe verdwijnen ende vergaen.

Saet van Melde met huenichwater ingenomen / is goet tegen de Oel-sucht gebuyct / als den selben Diosco-rides betuygt.

Galenus seyd oock dat dit selbe cruyt / ende insonder-heyt het saet / een afsagende cracht heeft / en de verstoppe-heit des Leuers openen can.

BIJVOEGSEL.

De Eerste soorte van Tamme Melde is oock Tamme Witte Melde geheeten in Latijn Atriplex facina alba, in Hoochduytsch Kawurtz, maer meest Zam Molten, oft Heymisch Molten, ende Garten Molten, oft Milten, in Fransois Arroche: in Italiaensich Atriplex en Reppice, in Spaensich Armoles oft Armoeles: van sommige hier te lande oock Gulden Moelcruyt: in Griek Atriplex cepalos: in sommige Apotheken Atriplexum. Dese wort somtijts een mans leuge hooch / ende dat op soo coten tijt dattet te verwonderen is.

De Rode Tamme Melde noemt Lobel in Latijn Atriplex facina atera, folio & flore purpurea lucens. Sij wort sulce als sij op better aerde groept.

Het Wilde gellacht wort genaemt in Griek Atriplex agria, in Hoochduytsch VVild Molten, ende Acker Molten: in Fransois Arroches lamages. Lobel noemt Atriplex siluestris secunda Matthioli, oft Atriplex siluestris sinata: in Engelsch VVilde Orrage. De ouders hebben t' boort een Oulacrum ghehouden.

Dat ander cleyn Wit gheleacht wort gheheeten in Hoochduytsch Cleyn Secke milten, in Franckrijck Cleyn Melde oft Cleyne VVilde Melde: in Latijn Atriplex siluestris Polygoni aut Helixine foliis. Een soorte heet VVilde Melde met chusen: in Latijn Atriplex siluestris, lappulas habens.

De Zee-soorte noemt den selben Lobel Cruyppende Zee-Melde, in Latijn Atriplex marina repens. Men dinst de veert ontrent Venetien / ende hier somtijts root somtijts grasachtich saet. Som bescreuen dat de Rechoyereynd staende Zee-Melde den Halimus is / die de Mooren Molochia heeten: dan van de Molochia sullen wij elders noch breeder spreken. Enige heeten dese Zee-Melde oft Fransch Blanche purain.

Melde met veel saet van Lobel bescreuen ende Polypermon Casani Basi gheheeten: nae de meeninghe van Anguillara / oft oock Polyporon, nae de meeninghe van t' saet ende bloemen: die van t' d'uytsche niet ongelijck: daer mede seer veel steekens geladen zijn twee boeten lanc oft langer en seer dun. D' on-dersde bladers zijn die van de Marchscape oft Wilde Melde gelijck: maer d' opperste zijn veel clepnder en tederde. De wortel is wit ende seer dun.

Melde met bladeren van Halimus, in Latijn Atriplex Halimodes, is ten sondercruydt / seyd Clusius / doorthengende stelen van d'ij ende byjn subitus hooge / ende bladers den Halimus gelijck. De blaemen ende saet zijn d'uytsachtich als aen d' ander. Sij groept groen aen de wegen en op steenachtigen gront.

VVilde Melde met bezen, van Clusius Atriplex siluestris bac-cifera geheeten / wast in Spaegnen ende oock in Ciprool / ende heeft grisse bladeren als sommigen ende oock in Ciprool / ende draegt dicht bij een ghehoort-hoofdekens als clepne Hoefcruyden / rootachtich van verwe: daer het saet in schuypt / dat clep is / ront ende graeuw.

Noch van de crachten van Melde. De Melde loope lichtelijck door den buck / mits haer glatticheyt / niettemin sij heeft seer luttel van verterende crachten: Sij wort gebuyct met Weete tegen de gebreken van de moeder.

Sommige gebreke te brincken tegen t' seyn van de Cantharides oft Spaensche Wlegen.

Men seyt oock dat de Melde afreucht de rouwicheyt van de nagels sonder sweeringe / ende doet de doernen wtballen.

Daer zijnder die saet van Melde geuen gemengt met Salpeter ende de artieren ende amandelen daer mede wijzen in tijde van pest / en maecten den buck daer mede werck.

Saet alleen oft met Maluwe oft met Linfen gesoden / doet byaechen / te weten t' gewicht van twee oft d'ij bierendeel loots ingenomen: Sommige doen daer alse wat Caneels bij.

De Tamme Melde is goet opgelept / als de bloetswerren eerst beginnen te comen: de Wilde als de selbe beginnen te ver-gaen.

Melde met Salpeter / huenich ende Ecbick gemengt / is goet op t' wilt bier / ende op t' ledersijn ghelept / oft oock op de herte geswullen.

Sommige gebuycken de Melde tegen het bloetspouten / en tegen troetmelsoren: ende tegen de pijn van de moeder / op den in d'el gelept: oock om de woemen te verbyden.

De Italiaenen maecten van de Melde eenige toerten: ende sij scheidde de bladers seer clep / ende stampse met kraese- m m g versche